

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

© 2015 ХАУСТОВА В. Є.

УДК 338.23 (477)

Хаустова В. Є.

Нормативно-правова база державної підтримки розвитку промисловості України

У статті визначається, що промисловість є фундаментом економіки кожної країни, тому урядами майже всіх країн світу, й в Україні в тому числі, підтримці розвитку промисловості приділяється особлива увага. Метою статті є аналіз існуючої нормативно-правової бази державної підтримки розвитку промисловості України та напрямів її удосконалення. У статті проаналізовано прийняті в країні концепції державної промислової політики України: їх цілі, основні принципи, структуру, джерела фінансування, основні завдання та пріоритети та ін., а також особливості впровадження та отримані результати. Розглянуто концепції загальнодержавних цільових економічних програм розвитку промисловості України: їх особливості, пропонувані напрями підтримки розвитку промисловості країни, пріоритети та ін., а також очікувані та отримані результати от впровадження. Проаналізовано галузеві концепції Державних цільових науково-технічних програм та стратегії економічного і соціального розвитку України та галузей промисловості. Розглянуто їх цілі та особливості. Розглянуто ухвалені Закони України щодо розвитку провідних галузей промисловості, основні завдання та пріоритети, що в них оголошені. Досліджено та узагальнено державні комплексні, державні цільові та інші програми щодо розвитку промисловості країни, а також Постанови КМУ та РНБО, які були прийняті в Україні за останні 15 років, їх основні завдання та пріоритети, а також джерела фінансування. На підставі проведеного аналізу доведено, що відсутність з боку органів державної влади й управління практичних кроків для досягнення продекларованих у Концепціях, стратегіях і у програмних документах завдань, невиконання намічених показників розвитку промисловості дають підставу стверджувати, що здійснення в Україні промислової політики вимагає повного переосмислення і прийняття стратегічного плану подальшого розвитку промисловості України на середньо- та довгостроковий періоди часу.

Ключові слова: промисловість, промислова політика, державна підтримка, нормативно-правова база

Рис.: 8. **Табл.:** 9. **Библ.:** 32.

Хаустова Вікторія Євгенівна – кандидат економічних наук, доцент, старший науковий співробітник, відділ інноваційного розвитку та конкурентоспроможності, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пл. Свободи, 5, Держпром, 7 під'їзд, 8 поверх, Харків, 61022, Україна)

Email: x_river@mail.ru

УДК 338.23 (477)

UDC 338.23 (477)

Хаустова В. Е. Нормативно-правовая база государственной поддержки развития промышленности Украины

В статье определяется, что промышленность является фундаментом экономики каждой страны, поэтому правительствами большинства стран мира, и Украины в том числе, поддержке развития промышленности уделяется особое внимание. Целью статьи является анализ существующей нормативно-правовой базы государственной поддержки развития промышленности Украины и направлений ее совершенствования. В статье проанализированы принятые в стране концепции государственной промышленной политики Украины: их цели, основные принципы, структура, источники финансирования, основные задачи и приоритеты и пр., а также особенности внедрения и полученные результаты. Рассмотрены концепции общегосударственных целевых экономических программ развития промышленности Украины: их особенности, предлагаемые направления поддержки развития промышленности страны, приоритеты и пр., а также ожидаемые и полученные результаты от внедрения. Проанализированы отраслевые концепции государственных целевых научно-технических программ и стратегий экономического и социального развития Украины и отраслей промышленности. Рассмотрены их цели и особенности. Рассмотрены принятые Законы Украины относительно развития ведущих отраслей промышленности, заявленные в них задачи и приоритеты. Исследованы и обобщены государственные комплексные государственные целевые и другие программы по развитию промышленности страны, а также Постановления КМУ и СНБО, принятые в Украине за последние 15 лет, их основные задачи и приоритеты, а также источники финансирования. На основании проведенного анализа доказано, что отсутствие со стороны органов государственной власти и управления практических шагов для достижения продекларированных в концепциях, стратегиях и программных

Khaustova V. Ye. The Legal and Regulatory Framework for the State Support of the Industry Development in Ukraine

The article determines that industry is the foundation for any economy, for which reason support of the industrial development receives special attention from the governments of virtually every country of the world, including Ukraine. The article aims to analyze the existing legal and regulatory framework for the state support of the industrial development in Ukraine and methods of its improvement. The article analyzes the state industrial policy concepts adopted in the country: their objectives, main principles, structure, funding sources, primary tasks and priorities, etc., as well as specific implementation aspects and obtained results. The author considered the concepts of the nation-level target economic programs of the industrial development of Ukraine: their characteristic features, proposed directions for support of the industrial development of the country, priorities, etc., as well as expected and actual implementation outcomes. The sector-specific concepts of State target science and technology programs were analyzed, as well as strategies of the economic and social development of Ukraine and industry sectors; their objectives and characteristics were considered. The article also discusses the adopted Laws of Ukraine dealing with the development of leading industry sectors and the tasks and priorities declared by them. The study allowed investigating and generalizing state comprehensive target programs and other programs aimed at the development of the country's industry, as well as Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the National Security and Defense Council of Ukraine adopted in Ukraine over the past 15 years, their primary goals and priorities, as well as funding sources. The conducted analysis allowed proving that the fact of the governmental bodies and agencies taking no practical steps for the accomplishment of the tasks declared in concepts, strategies, and policy documents, as well as failure to achieve the planned level of industrial development give one the grounds to argue that realization of the industrial policy in Ukraine must be reconsid-

документах задач, невыполнение намеченных показателей развития промышленности дают основание утверждать, что осуществление в Украине промышленной политики требует полного переосмысления и принятия стратегического плана дальнейшего развития промышленности Украины на средне- и долгосрочный периоды

Ключевые слова: промышленность, промышленная политика, государственная поддержка, нормативно-правовая база

Рис.: 2. Табл.: 3. Бібл.: 8.

Хаустова Виктория Евгеньевна – кандидат экономических наук, доцент, старший научный сотрудник, отдел инновационного развития и конкурентоспособности, Научно-исследовательский центр индустриальных проблем развития НАН Украины (пл. Свободы, 5, Госпром, 7 подъезд, 8 эт., Харьков, 61022, Украина)

Email: x_river@mail.ru

ered and requires adoption of a strategic plan for further development of the Ukrainian industry in the medium and long term.

Keywords: industry, industrial policy, state support, legal and regulatory framework

Pic.: 8. Tabl.: 9. Bibl.: 32.

Khaustova Viktoriia Ye. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow, Department of Innovative Development and Competitiveness, Research Centre of Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (pl. Svobody, 5, Derzhprom, 7 pidyizd, 8 poverkh, Kharkiv, 61022, Ukraine)

Email: x_river@mail.ru

Вступ. Промисловість є фундаментом економіки кожної країни. Її провідна роль визначається тим, що саме промисловість забезпечує інші галузі економіки знаряддями праці і матеріалами, служить найбільш активним фактором науково-технічного прогресу і розширеного відтворення в цілому. Тому урядами майже всіх країн світу підтримці розвитку промисловості приділяється особлива увага.

За часи незалежності України з боку державних органів влади та управління також здійснювались певні цілеспрямовані заходи щодо підтримки промисловості країни. Про це свідчать прийняті концепції державної промислової політики, стратегії соціально-економічного розвитку України, Закони України, а також загальнодержавні цільові та інші програми розвитку промисловості та її галузей.

Про актуальність проблеми державної підтримки розвитку промисловості свідчать і дослідження як вітчизняних науковців: О. Амоші, Ю. Бажала, І. Булеева, З. Варналія, В. Вишневського, А. Гальчинського, В. Горбуліна, В. Гейця, Я. Жаліла, Ю. Кіндзерського, М. Кизима, М. Корецького., В. Мунтіяна, С. Салигі, М. Якубовського та ін.,

так і закордонних: Л. Абалкіна, J Brander., І. Богданова, С. Глазьєва., А. Городецького, D. Rodrick, B. Spencer, О. Таркіна, А. Шаститко та ін. [1 – 10 та ін.].

Проте необхідно зазначити, що сучасна ситуація у вітчизняній промисловості, незважаючи на певні кроки держави у напрямі підтримки її розвитку, може бути охарактеризована як критична, оскільки протягом останніх десятиріч промислового розвитку України притаманні руйнівні тенденції, що дозволяє зробити висновок про неефективну політику держави в промисловому секторі та необхідність її негайного переосмислення.

Отже, **метою статті** є аналіз існуючої нормативно-правової бази державної підтримки розвитку промисловості України та напрямів її удосконалення.

Результати дослідження. У період з 1996 – 2013 рр. було прийнято дві концепції державної промислової політики України: Концепція державної промислової політики України, затверджена Постановою КМУ від 29 лютого 1996 р. №272 [11], та Концепція державної промислової політики, схвалена Указом Президента України від 12 лютого 2003 року №102/2003 [12]. Їх сутність розкрито в табл. 1.

Таблиця 1

Концепції державної промислової політики України [11; 12]

Концепція державної промислової політики України (затверджена Постановою КМУ від 29 лютого 1996 р. № 272) [11]	Концепція державної промислової політики (схвалена Указом Президента України від 12 лютого 2003 року № 102/2003)[12]
1	2
<i>Основна ідея державної промислової політики</i>	
Забезпечення економічної могутності, незалежності і безпеки країни на основі розвитку високотехнологічних та конкурентоспроможних виробництв	Не визначена
<i>Мета державної промислової політики</i>	
Призупинення спаду виробництва, забезпечення модернізації, структурної перебудови і сталого розвитку промисловості в умовах переходу до ринку як основи економічної незалежності держави, зростання добробуту народу та інтеграції країни у систему світових господарських зв'язків	Створення сучасного інтегрованого у світове виробництво і здатного до саморозвитку промислового комплексу, який відповідає аналогічним утворенням у розвинених країнах світу
<i>Головні науково-технічні і виробничі пріоритети</i>	
1. Визначальні фундаментальні наукові дослідження 2. Розробка нових матеріалів і технологій їх обробки 3. Розробка біотехнологій, розвиток фізики низьких температур, ядерної фізики, електрозварювання	Стимулювання розвитку наукоємних галузей – мікроелектронної, авіакосмічної, автомобілебудівної тощо Прискорення розвитку легкої промисловості, харчової промисловості та переробки сільськогосподарських продуктів

1	2
4. Розробка космічних технологій, нових джерел енергії, екологічного захисту, нових технологій комунікацій тощо. 5. Виробничі пріоритети – розвиток галузей та виробництва з розробки: <ul style="list-style-type: none"> ▪ ракетно-космічної техніки та літакобудування; ▪ суднобудування; ▪ верстатобудування; ▪ мікроелектроніки; ▪ електротехніки; ▪ приладобудування; ▪ легкої та харчової промисловості. 	
<i>Основні принципи</i>	
Максимальна орієнтація на власні можливості Використання механізму програмно-цільового планування	Забезпечення національних інтересів Соціальна, економічна спрямованість реформування промисловості
Розроблення щорічних програм, планів і прогнозів економічного розвитку і поєднання державного впливу ринкових регуляторів на промислове виробництво	Реалізація інноваційного типу розвитку промисловості Поєднання державного регулювання з ринковими механізмами саморегуляції Програмно-цільовий підхід до вирішення завдань промислової політики Поглиблення процесів інтеграції у світову економіку, на-самперед, євроінтеграції
<i>Стратегії розвитку галузей і виробництв у промисловості</i>	
Не визначені	Стратегія ефективного використання природних ресурсів Стратегія «переслідування» («копіювання») Стратегія «лідерних технологій» «Проривна» стратегія
<i>Джерела фінансування</i>	
Не вказані	Власні кошти підприємств та організацій Державні інвестиційні ресурси, зокрема частка надходжень від приватизації державного майна Ресурси фінансово-кредитної сфери (банківське кредитування, кошти інвестиційних, пенсійних фондів, страхових інвестиційних компаній) Іноземний капітал Кошти населення Інші джерела, не заборонені законодавством.

Порівнюючи концепції державної промислової політики України, які були прийняті в 1996 р. та 2003 р., можна констатувати, що вони не однотипні за структурою та глибиною опрацювання проблем (табл. 2).

Так, Концепція державної промислової політики України, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 29 лютого 1996 р. №272 (далі – Концепція-1996), була розроблена з урахуванням реального стану промисловості країни в 1994 – 1995 рр. і тенденцій, що виникли в результаті реформування відносин власності та структурної перебудови галузей промисловості.

Мета, яка була визначена в Концепції-1996, відповідала стану промисловості в 90-і роки, – призупинення спаду виробництва, забезпечення структурної перебудови, модернізації і розвитку промисловості, зростання добробуту населення. Крім того, в цій Концепції була поставлена мета інтеграції України у систему світових господарських

зв'язків. Концепція-1996 повинна була стати основою для всіх інших програм органів державної виконавчої влади в галузі реформування і розвитку промислового комплексу, фундаментальних і прикладних досліджень у сфері промислового виробництва і, одночасно, – стратегічним орієнтиром діяльності уряду в забезпеченні економічної та військової безпеки країни, зростання соціального і культурного рівня життя народу.

Розв'язання проблем розвитку промисловості України передбачалось здійснити до 2020 р. Проте, проблем і негативних тенденцій у 1994 – 1995 рр. було багато. Так, не відбулась переорієнтація підприємств ВПК на випуск товарів широкого вжитку, незважаючи на те, що виробництво військової техніки скоротилось у 1992 – 1996 рр. більше ніж на 90 %. Дуже різко зменшилось фінансування НДДКР у промисловості. У 1994 р. воно становило 17 % від обсягів 1990 р., а фінансування фундаментальної і прикладної нау-

Таблиця 2

Структура концепцій державної промислової політики України

Концепція державної промислової політики, затверджена в 1996 р.	Концепція державної промислової політики, схвалена в 2003 р.
Вступ I. Аналіз стану промислового комплексу України II. Основні завдання та пріоритети промислової політики III. Стратегічні напрями промислової політики IV. Галузевий аспект промислової політики V. Аспекти промислового виробництва (регіональний, соціальний, екологічний) VI. Підтримка вітчизняного товаровиробника VII. Реалізація державної промислової політики	1. Загальні положення 2. Стратегія та засоби реалізації державної промислової політики 3. Основні напрями державної промислової політики 4. Нормативно-правове забезпечення розвитку промисловості 5. Етапи реалізації Концепції 6. Додаток до Концепції «Галузеві особливості проведення державної промислової політики»

ки не перевищувало 0,4 % ВВП країни. Знижувалась інноваційна активність підприємств, втрачався інтелектуальний потенціал країни. Тривав спад інвестиційної активності. Протягом 1991 – 1993 рр. обсяг капітальних інвестицій зменшився більше ніж на 47 %. У промисловості відбувалась некерована конверсія, яка призводила до зменшення високотехнологічних виробництв [13].

Стратегічними напрямками промислової політики в Концепції-1996 були визначені наступні:

1. Здійснення структурної перебудови промислового комплексу України.
2. Конверсія і диверсифікація оборонної промисловості (ОПК).
3. Удосконалення структури науково-технічного потенціалу.
4. Створення виробничо-технологічних комплексів.

В Концепції-1996 з'явилося поняття «сфера критичних технологій». До сфери критичних технологій було віднесено розв'язання проблем, які пов'язані із забезпеченням добробуту та здоров'я населення, енергозабезпеченням і енергозбереженням, достатнім рівнем обороноздатності. Також в ній були сформульовані напрями розвитку й ефективного використання власної бази паливно-енергетичного комплексу на базі створення власного паливно-ядерного циклу; гірничої та кольорової металургії; хімічної та нафтохімічної промисловості; машинобудівного комплексу у напрямі розвитку авіаційної промисловості та ракетно-космічного комплексів; суднобудування; мікроелектроніки та радіоелектронної промисловості; верстатно- і приладобудування, автомобілебудування, сільгоспмашинобудування тощо.

У окремий розділ у Концепції-1996 виділені регіональні, соціальні і екологічні аспекти промислового виробництва.

Реалізація визначеної в Концепції-1996 державної промислової політики пов'язувалась з реформуванням відносин власності, зосередженням контрольних пакетів акцій у ефективних власників-професіоналів і стратегічних інвесторів. Інституційні перетворення у промисловості передбачалось проводити тільки з точки зору економічної доцільності; підвищення конкурентоспроможності та ефективності виробництва. Підкреслювалось, що розвиток конкурентоспроможності виробництва залежить від конкретних умов країни, і головну роль тут повинні відігравати не незалежні ринкові сили, а уряд.

Тому принципи і механізми приватизації повинні уточнюватись та застосовуватись у практиці індивідуального підходу до об'єктів приватизації та використання типових процедур.

Зазначалось, що структура державного управління промисловістю потребує відповідних змін з метою поступового переходу від галузевої ієрархічної системи до матричної (регіонально-горизонтальної).

Принципи та методи реалізації державної промислової політики – максимальна орієнтація на власні можливості; використання механізму програмно-цільового планування розвитку галузей промисловості. Насамкінець, найважливішим пріоритетом промислової політики, який найактуальніший зараз, було визначено оздоровлення економічного середовища, в якому діють суб'єкти господарювання, і поліпшення інвестиційного клімату.

У Концепції державної промислової політики, яку було схвалено Указом Президента України від 12 лютого 2003 р. (далі – Концепція-2003), метою державної промислової політики було визначено створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво і здатного до саморозвитку промислового комплексу, який відповідав би аналогічним утворенням у розвинутих державах світу.

У Концепції-2003 на відміну від Концепції-1996 були визначені стратегії розвитку різних галузей промисловості країни (рис. 1).

Стратегія використання природних ресурсів була визначена для вугільної, металургійної, гірничорудної промисловості та промисловості будматеріалів. Стратегія «переслідування» («копіювання») мала застосовуватись у виробництві побутової техніки, двигуно- та автомобілебудуванні, хімічній промисловості тощо. Її сутність полягає в освоєнні випуску конкурентоспроможної продукції, яка вже вироблялась у розвинутих країнах світу. Сутність стратегії «лідерних технологій» полягала у використанні власних науково-технічних досягнень для створення нових видів продукції і технологій з метою виходу на нові ринки. Таку стратегію в Концепції-2003 передбачалось застосувати в оборонній, аерокосмічній, суднобудівній та хімічній промисловості, важкому та енергетичному машинобудуванні, індустрії інформаційних технологій та інших наукоємних виробництвах. Сутність «проривної» стратегії полягала у створенні принципово нових видів продукції, що випереджають сучасні зразки на одне-два покоління. Ви-

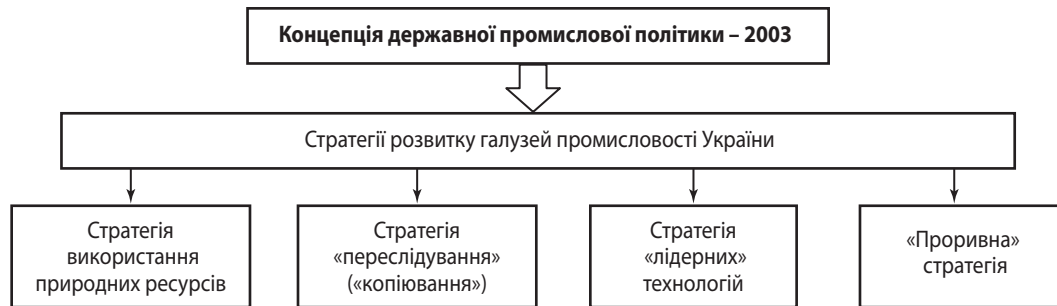

Рис. 1. Стратегії розвитку галузей промисловості в Концепції-2003

ходячи з того, що ця стратегія має селективний характер, її реалізація передбачалась у науково-технічних установах та на підприємствах, на яких активно займаються інноваційною діяльністю.

Загальним для кожної з цих стратегій було визначено досягнення нового технологічного рівня у провідних галузях промисловості.

Основними напрямками здійснення промислової політики в Концепції-2003 передбачались такі:

1. Реформування системи управління промисловістю.
2. Здійснення структурної політики.
3. Здійснення інституційної політики.
4. Реалізація ефективної науково-технічної та інноваційної політики.
5. Покращення політики у сфері інвестицій.
6. Покращення політики у сфері внутрішнього і зовнішнього ринків.

У Концепції-2003 передбачалась подальша інтеграція української промисловості у світову економіку. Пріоритет було віддано авіакосмічній промисловості, приладобудуванню, інформаційним технологіям, виробництву техніки для АПК, а також військової та побутової техніки.

Як і в попередній Концепції-1996, увага в Концепції-2003 була акцентована на нормативно-правовому забезпеченні розвитку промисловості, необхідності гармонізації відповідних нормативно-правових актів з міжнародними стандартами. Передбачалось внести в установленому порядку зміни до нормативно-правових актів з питань інституційних перетворень у промисловості; оподаткування; здійснення експортно-імпорتنних операцій; інноваційно-інвестиційної діяльності; захист прав інтелектуальної власності тощо.

В Концепції-2003 на відміну від Концепції-1996 були передбачені джерела фінансування, але без конкретизації обсягів фінансування за кожним із джерел. В додатку до Концепції-2003 були визначені за етапами (до 2006 р. та у період 2007 – 2011 рр.) пріоритети і види підтримки машинобудування; підприємств із виготовлення зброї та військової техніки; гірничої та кольорової металургії; хімічної та нафтохімічної промисловості; легкої промисловості. Серед видів підтримки – загальна, селективна, точкова, яка представлена на прикладі машинобудування на рис. 2.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що основні завдання і пріоритети, які були визначені в Концепції-1996, пов'язувались із розробкою нових матеріалів і технологій їх обробки; розробкою біотехнологій; розвитком фізики низьких температур; розробкою

космічних технологій, нових джерел енергії тощо. Відповідно до цих завдань, були визначені пріоритетні галузі – ракетно-космічна, літакобудування, суднобудування, мікроелектроніки, приладобудування, легкої і харчової промисловості та ін.

Завдання такого напрямку були визначені і в Концепції державної промислової політики, схваленої Указом Президента України від 12.02.2003 р., – стимулювання розвитку наукоємних галузей. Пріоритети – мікроелектроніка, авіакосмічна, автомобілебудівна галузі, легка і харчова промисловість та ін.

Проте, на початок 2015 р. «на плаву» тримається лише харчова промисловість країни. Щодо авіабудування, то з погляду сьогодення Україна не тільки не розвинула, а швидше за все поховала як виробництво, так і репутацію національного авіабудування. У спадщину від СРСР Україні перейшло чотири повітряні армії, 10 авіаційних дивізій, 49 авіапунктів, 11 окремих ескадрилій, льотні учбові заклади. Всього Україна мала 600 військових частин, 2800 літальних апаратів різноманітного призначення, більше 120 тис. військовослужбовців. У країні було розташовано більшу частину сучасних військових аеродромів і створено передову авіаційну промисловість, яка була здатна виробляти сучасні літальні апарати і озброєння, а 20 років потому військово-транспортна авіація України була однією з провідних у світі. Літаків «Іл-76» було в Україні 190 одиниць. Однак невдовзі їх спіткала доля українського морського пароплавства – переважну частку повітряних суден було розпродано. З шести авіапунктів, на озброєнні яких був «Іл-76», залишився один, відомий як «мелітопольська бригада».

Масовий розпродаж авіатехніки був важливим джерелом корупційних доходів українських чиновників всі останні 20 років. Зараз банкрутство очікує Харківський авіаційний завод, ДП «Антонов», на якому за останні кілька років було побудовано два літаки «Ан-158» у межах контракту «Ільюшин Финанс Ко» та авіакомпанії «Cubanade Aviacion».

Щодо наявності доктрини державної промислової політики в Україні, слід констатувати, що в 2001 р. була опублікована стаття «Новая промышленная доктрина – билет в будущее» [14], в якій підкреслювалось, що промисловість як сфера прояву й реалізації визначальної частини матеріальних та інтелектуальних потреб людини є вагомим економічним фактором у постіндустріальному суспільстві. Відіграючи таку подвійну роль у взаємодії з іншими сферами, перетворюючи себе й ці сфери, промисловість може

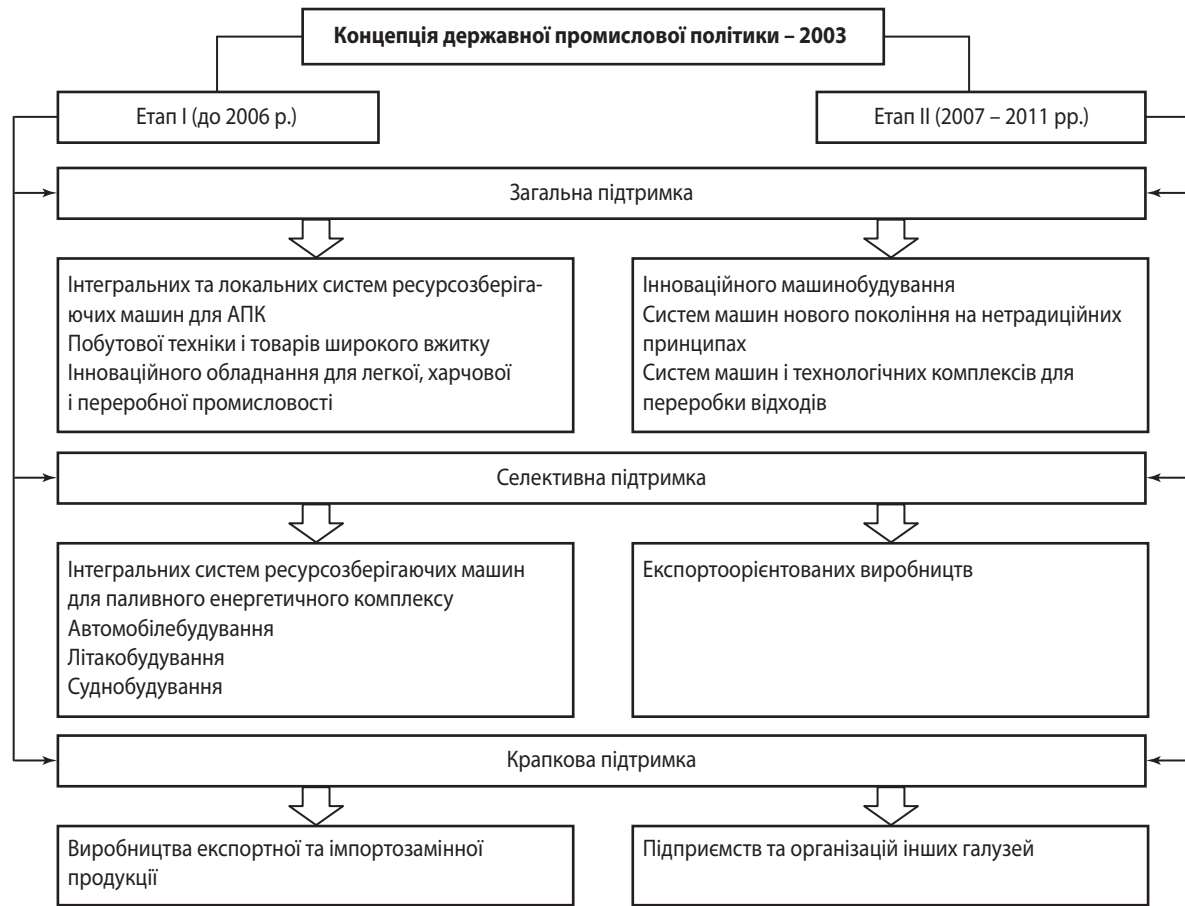

Рис. 2. Види підтримки галузей і виробництв у машинобудуванні, які визначені в Концепції-2003

забезпечувати перехід суспільства до постіндустріального інформаційного стану. Сутність нової промислової доктрини автор бачив в тому, що функціонування промисловості в постіндустріальному суспільстві, розширення її можливостей повинне здійснюватись шляхом усе більш тісного об'єднання з наукою й новими технологіями. Це може бути досягнуто шляхом формування цілісного промислово-науково-технологічного комплексу, здатного до саморозвитку й повністю забезпечуючого внутрішні потреби країни й експорт промислової продукції. Створення промислового комплексу з визначальними характеристиками, запропонованими у доктрині, – основа відродження промисловості країни, зазначено В. Новицьким [14]. І з цим, безумовно, можна погодитись. Без формування цілісних промислово-науково-технологічних комплексів, здатних до саморозвитку, відродити промисловість країни на новому рівні майже неможливо.

Поряд з концепціями державної промислової політики, прийнятими у 1996 р. та 2003 р., в Україні були розроблені: Концепція «Проекту загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року» (затверджена Розпорядженням КМУ від 9 липня 2008 р. №947-р) [15] та Концепція «Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року» (затверджена Розпорядженням КМУ від 17 липня 2013 р. № 603-р.) [16].

Порівняльна структура зазначених нормативно-правових актів наведена в табл. 3.

Основними проблемами, які були визначені в Концепції «Проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року», – це низькі темпи підвищення конкурентоспроможності промисловості, ефективності виробництва та інноваційного розвитку. Однією з основних загроз національній безпеці країни була визнана недостатня конкурентоспроможність промисловості: вітчизняна промисловість забезпечувала країну інноваційною продукцією лише на 25 – 30 %, а показники ефективності промислової діяльності були значно нижчі за рівень розвинутих країн Європи. Так, продуктивність праці була нижчою в 7 – 10 разів, а показники споживання матеріальних та енергетичних ресурсів – у 2 – 3 рази вищими [15].

Основними причинами виникнення низки проблем у промисловості країни були: системна невідповідність інституціональної будови промислового комплексу вимогам постіндустріального устрою; недостатня ефективність механізму управління промисловим комплексом, неефективна галузева структура промислового виробництва, а також незавершеність процесів реструктуризації підприємств та зміни їх форми власності, недосконалість механізму нормативно-правового забезпечення розвитку промисловості.

Крім того, вступ України до СОТ призвів до обмежень у застосуванні усталеного механізму підтримки окремих галузей економіки, захисту вітчизняних товаровиробників шляхом регулювання митно-тарифних бар'єрів,

Структура Концепцій «Загальнодержавних цільових економічних програм розвитку промисловості України», прийнятих у 2008 р. та 2013 р.

Концепція «Проекту загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року»	Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року
Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма	Визначення проблеми, на розв'язання якої спрямована Програма
Аналіз причин виникнення проблеми та обґрунтування необхідності її розв'язання програмним методом	Основні проблемні питання розвитку промисловості
Мета Програми	Основні причини виникнення проблеми
Можливі варіанти розв'язання проблеми	Мета Програми
Шляхи і способи розв'язання проблеми, строки виконання Програми	Можливі варіанти розв'язання проблеми
Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності	Шляхи і способи розв'язання проблеми, строки виконання Програми
	Очікувані результати виконання Програми, визначення її ефективності

а також розширив доступ іноземних інвесторів до участі у державних тендерах.

В Україні зменшилася до критичних розмірів частка високотехнологічних виробництв. В результаті зменшився попит на власні науково-дослідні та прикладні розробки.

Недосконалість інвестиційно-кредитної системи спричинила вплив власного капіталу та зменшення фінансових ресурсів, що негативно позначається на інноваційній активності суб'єктів господарювання. Комплексне розв'язання проблем бачилось шляхом коригування завдань розвитку промислового комплексу, визначених

«Державною програмою розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки».

Метою Концепції проекту «Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року», схваленої Розпорядженням КМУ від 09.07.2008 р. №947-р (далі – концепція Програми-2017), була визначена активізація інноваційно-інвестиційної діяльності в промисловості та прискорення інтеграції промислового комплексу у світове виробництво.

Було запропоновано три можливих варіанти розв'язання проблеми (рис. 3).

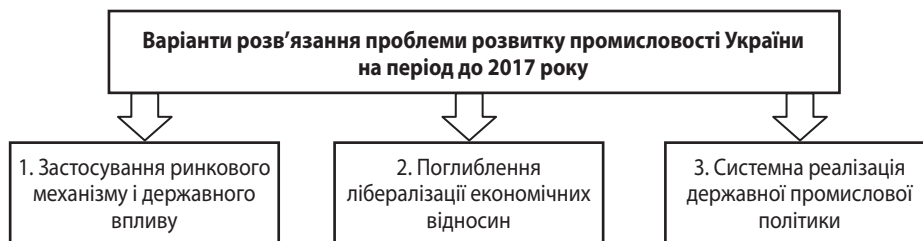

Рис. 3. Основні аспекти промислової політики в концепції Програми-2017

Перший варіант передбачав застосування як ринкового механізму, так і державного впливу у процесі виконання Державної програми розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки. Такий підхід міг би прискорити трансформаційні процеси в окремих галузях промисловості. Другий варіант передбачав поглиблення лібералізації економічних відносин. Це могло сприяти трансформаційним процесам і забезпечити розвиток промисловості шляхом поступової еволюції. Однак цей варіант не передбачав ефективного використання наявних складових потенціалу інноваційного розвитку та не давав змоги досягти позитивних результатів у короткі терміни. Третій варіант (оптимальний) розв'язання проблеми полягав, по-перше, у системній реалізації державної промислової політики, по-друге, у використанні ресурсів держави, регіонів і приватного бізнесу з метою інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості. Це надавало потенційну можливість значно підвищити ефективність державного управління, а також вико-

ристати переваги, які виникають під час реалізації гнучкої бюджетної, податкової та фінансово-кредитної політики.

Напрями розв'язання проблеми були визначені такі (рис. 4).

Структурно-інноваційне удосконалення виробництва передбачалось здійснювати шляхом реалізації конкурентних переваг окремих виробництв, продукція яких користується стійким попитом, застосування міжнародних стандартів якості та ефективного використання економічних переваг у зв'язку з вступом України до СОТ; накопиченням та подальшим використанням у виробництві науково-технологічного, ресурсного та інтелектуального потенціалів.

Передбачалось також запровадження ресурсо- та природозберігаючих технологій; освоєння технологій водневої енергетики, виробництва моторного палива з рослинної сировини (соя, ріпак), введення в експлуатацію відновлюваних джерел енергії.

Рис. 4. Способи прискорення розвитку промисловості країни в концепції Програми-2017

З метою посилення соціальної спрямованості промислової політики в Концепції проекту «Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 р.» передбачалось здійснити заходи, спрямовані на удосконалення системи оплати праці, професійного навчання та соціального захисту, а також удосконалити кадрову політику.

Основне значення надавалось розвитку галузей промисловості, які забезпечували Україні конкурентні переваги на світовому ринку та поступове прискорення темпів зростання в суміжних галузях економіки країни. В цій Концепції акцент був зроблений на посиленні конкуренції та стратегічних напрямках розвитку машинобудування, серед яких – збільшення випуску наукоємної конкурентоспроможної продукції на базі застосування технологій і обладнання, що підвищують ефективність виробництва, створення замкнених технологічних циклів та зміцнення міжгалузевої кооперації.

До пріоритетних галузей і виробництв, які визначатимуть підвищення рівня наукоємності і технологічності машинобудування, було віднесено такі: авіаційна та ракетно-космічна, автомобілебудування, суднобудівна, сільсько-господарського машинобудування.

Наголос було зроблено на необхідності виготовлення технологічного обладнання для модернізації базових галузей промисловості – енергоблоків теплових електростанцій, котельного та когенераційного обладнання, теплових насосів, котлів та двигунів, що працюють на біопаливі, шахтного устаткування, ресурсо- та енергозбереження, екологізації, автоматизації та підвищення ефективності виробництв металургійної і хімічної промисловості. Особливу увагу планувалось приділити розвитку виробництва складної побутової техніки тривалого користування, застосування якої сприятиме підвищенню ефективності ведення домашнього господарства, послабленню залежності українського споживача від її імпорту, а також підвищенню рівня конкурентоспроможності такої техніки на вітчизняному та світовому ринку.

Передбачалось також забезпечити відродження виробництва сучасних видів озброєння і військової техніки, створення ефективних науково-виробничих комплексів на базі розрізнених науково-дослідних інститутів, конструкторських бюро та підприємств шляхом їх реструктуризації.

У Концепції проекту «Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 р.» одним з найпотужніших секторів промисловості представлено гірничо-металургійний комплекс, стратегія розвитку якого полягала у задоволенні попиту на продукцію на внутрішньому ринку, збереженні позицій на світовому ринку, модернізації виробничого потенціалу із застосуванням енергозберігаючих та екологічно безпечних технологій. Досягнення зазначеної мети передбачалось досягти шляхом диверсифікації виробництва та оптимізації його структури в результаті збільшення номенклатури нових сортментів, зокрема електроплавильного виробництва сталі, виробництва спеціальних сталей і сплавів, титанових сплавів та прокату, алюмінієвої фольги, створення нових видів цирконієвої продукції, наприклад, для енергоустановок з прямим перетворенням енергії палива на електричну, збільшення обсягів випуску прокату і труб з антикорозійним покриттям, каліброваного прокату, гнутих профілів.

Однією з пріоритетних галузей вітчизняної промисловості в концепції Програми було визначено хімічну та нафтохімічну промисловість. Основними напрямками їх розвитку – збільшення частки наукоємних і високотехнологічних хімічних виробництв, зокрема виробництва гумових та пластмасових виробів, хіміко-фармацевтичної промисловості та ін.

Легка промисловість повинна була розвиватися у напрямі значного збільшення обсягів виробництва з орієнтацією на українського споживача, що передбачалось здійснити в результаті ефективного використання сировинної бази і посилення захисту вітчизняного виробника в умовах вступу України до СОТ шляхом проведення реконструкції та технічного переоснащення підприємств.

Очікувалось, що виконання Програми забезпечить досягнення якісно нового рівня розвитку промисловості: у 3 рази збільшаться обсяги промислового виробництва, буде удосконалено його галузеву структуру.

Очікувані результати виконання Державної цільової програми розвитку промисловості на період до 2017 року наведені в табл. 4.

Зростання частки продукції галузей інноваційно-інвестиційного сектора, передусім машинобудування, прогнозувалось до 21 % у 2012 р., фактичне виконання – 10 %; сектора споживчих товарів, відповідно, – до 24 %. Частку продукції енергосировинного сектора передбачалось зни-

зити до 52 % у 2012 р., фактичне виконання – 38,2 %. Частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції повинна була збільшитись до 15 – 20 % у 2012 р. Фактично вона становила 3,3 % у 2012 р. Значимо, що зараз такого зростання частки інноваційної продукції сектора машинобудування очікувати навіть не-реально.

Таблиця 4

**Очікувані результати виконання
Державної цільової програми розвитку промисловості
на період до 2017 року**

Показники	Очікувані ре- зультати, %		Фактичне виконання, 2012 р., %
	2012 р.	2017 р.	
Частка продукції інноваційно-інвестиційного сектора машинобудування	21,0	32,0	10,0
Частка продукції сектора споживчих товарів	24,0	31,0	...
Частка продукції енергоси- ровинного сектора	52,0	37,0	38,2*
Частка інноваційної про- дукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції	15,0 – 20,2	30,0	3,3

* Дані за 2013 рік [31; 32]

Фінансування Програми передбачалось здійснювати за рахунок коштів Державного бюджету, виходячи з наявних фінансових ресурсів, власних коштів підприємств та інших джерел. Конкретні розміри фінансування визначені не були.

У 2013 р. Кабінетом Міністрів України розпорядженням від 17 липня 2013 р. №603-р було затверджено Концепцію «Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року» [16]. В цій Концепції підкреслено, що реалізація Державної програми розвитку промисловості на 2003 – 2011 роки, яка була затверджена постановою КМУ від 28 липня 2003 р. №1174, забезпечила позитивні зрушення в технологічному, еконо-

мічному і соціальному стані промисловості, завдяки чому було досягнуто збільшення обсягів промислового виробництва в цілому за 2003 – 2011 рр. на 17,5 %.

Але основними проблемними питаннями розвитку промисловості залишились: недосконалість інвестиційно-кредитної системи, що спричиняло вплив власного капіталу, зменшення фінансових ресурсів та зниження рівня інноваційно-інвестиційної активності суб'єктів господарювання, низький рівень наповнення внутрішнього ринку продукцією вітчизняного виробництва та ін. (рис. 5).

Метою Програми-2020 було визначено комплексне розв'язання проблемних питань щодо функціонування промислового сектора економіки України шляхом розроблення організаційно-економічного механізму та залучення ресурсів для реалізації завдань структурно-технологічної модернізації вітчизняної промисловості у напрямі збільшення частки високотехнологічних видів діяльності в обсягах виробництва та експорту, задоволення потреб внутрішнього ринку у продукції власного виробництва, зростання зайнятості та підвищення завдяки цьому добробуту населення.

Розглядалось три варіанти розв'язання проблемних питань (рис. 6).

Перший варіант передбачав посилення впливу органів державної влади на промислове виробництво у країні. Одночасно фінансування розвитку галузей національної промисловості передбачалося здійснювати переважно за допомогою приватних інвестицій. Бюджетне фінансування промислових підприємств практично не передбачалося. За таких умов посилення державного впливу очікувати майже неможливо. Фінансування виконання державних замовлень промисловими підприємствами також майже не відбувалось, тому цей варіант був нежиттєздатний.

Другий варіант був пов'язаний з необхідністю модернізації промислового виробництва на базі імпортних науково-технічних досягнень (технологій, устаткування, видів продукції, послуг), але які практично не використовуються на світовому ринку як інноваційний продукт. Переваги такого підходу – тимчасове підвищення конкурентних можливостей вітчизняних виробників шляхом залучення ззовні нових технологій та економічних механізмів у виробництво промислових видів продукції. Негативна сторона – закріплення периферійного статусу промисловості України.

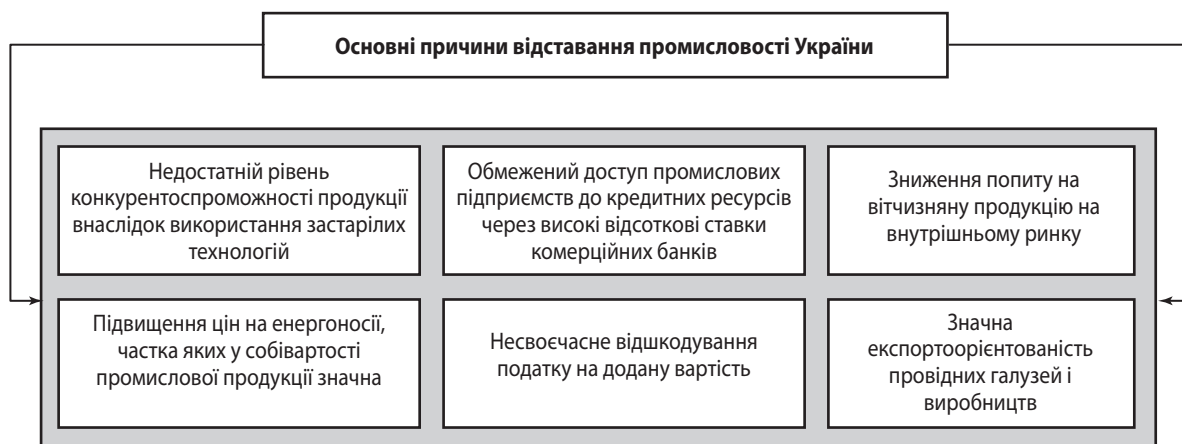

Рис. 5. Основні причини виникнення проблем у промисловості України, які визначені в концепції Програми-2020

Рис. 6. Напрями розв'язання проблем розвитку промисловості України в концепції Програми-2020

Сутність третього, оптимального варіанту розв'язання проблеми, полягала у реалізації державної політики структурно-технологічних перетворень промисловості на середньо- і високотехнологічні виробництва шляхом збільшення частки вітчизняних розробок на основі поєднання інноваційної та промислової політики. Для реалізації переваг даного варіанту передбачалося забезпечити сприяння інноваційній діяльності в усіх перспективних сферах економічної діяльності, створення науково-інноваційно-виробничих кластерів у високотехнологічних галузях на

базі комерціалізації власних наукових розробок з використанням незадіяних виробничих потужностей державних підприємств та галузевих наукових інститутів.

Основним ризиком у застосуванні такого підходу визначалась недостатність фінансових ресурсів для розвитку промислового сектора економіки за рахунок коштів Державного бюджету, залучення кредитів, інвестицій, позичок, коштів приватних інвесторів.

Тому в Концепції-2020 були розроблені такі основні напрями розв'язання проблеми (рис. 7).

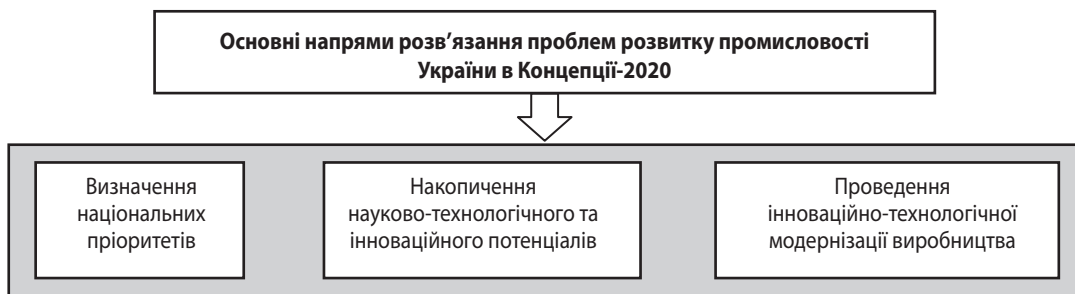

Рис. 7. Передумови для розвитку промисловості України в Концепції-2020

Визначення національних пріоритетів у промисловості передбачалося шляхом забезпечення взаємозгодженості параметрів промислової політики з бюджетною, податковою, митною політикою; накопиченням та подальшим використанням у виробництві науково-технологічного, ресурсного та інтелектуального потенціалу, а також створенням умов для проведення інноваційно-технологічної модернізації виробництва зі збільшенням промислових виробництв новітніх технологічних укладів.

Передбачалась також:

- активізація виробничої і фінансової кооперації із зарубіжними країнами на прийнятних для України умовах та оптимізація структури промислового виробництва з посиленням ролі внутрішнього ринку і прискореним розвитком видів діяльності, які здатні забезпечити імпортозаміщення та приріст експорту в конкурентоспроможних секторах економіки;
- реалізація енергозберігаючої моделі розвитку з використанням нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії, диверсифікацією енергопостачання та формуванням ефективної структури енергогенеруючих потужностей у промисловому

виробництві; зменшенням рівня енергоємності виробництва, що є найактуальнішим питанням у 2015 р.;

- зменшення обсягу споживання енергоресурсів шляхом модернізації енерговитратного технологічного обладнання промислових підприємств.

У Концепції-2020 підкреслювалась також необхідність приведення системи технічного регулювання у відповідність з міжнародними стандартами якості продукції, екологічних вимог до продукції та технологічного процесу її виробництва, охорони праці, техніки безпеки.

Програму розвитку промисловості планувалося виконати протягом 2013 – 2020 рр., а очікуваними результатами виконання Програми були такі (табл. 5).

Фінансування Програми розвитку промисловості передбачалося здійснювати відповідно до Концепції-2020 в рамках можливостей Державного бюджету, виходячи з наявних фінансових ресурсів, а також на засадах державно-приватного партнерства із залученням власних коштів підприємств та організацій, кредитів, інвестицій.

Поряд з концепціями державної промислової політики України було розроблено низку галузевих концепцій Державних цільових науково-технічних програм (табл. 6).

Таблиця 5

Основні показники виконання Концепції-2020

Показник	Темп приросту
Збільшення індексу промислової продукції	2 – 2,2 %
Зростання частки інноваційної продукції в обсязі виробництва промислової продукції	до 50 %
Збільшення частки промислових підприємств, що виробляють інноваційну продукцію	до 25 %
Зниження темпів щорічного приросту імпорту промислових товарів	до 9 – 9,5 %
Збільшення середньорічних темпів приросту експорту промислової продукції	7 – 10 %

Серед нормативно-правових актів розвитку промисловості країни та її провідних галузей – стратегій економічного і соціального розвитку України, в яких також були визначені пріоритети розвитку промисловості країни (табл. 7).

Поставлена мета у Посланні Президента України до Верховної Ради України (2002 р.), а також у Стратегіях економічного і соціального розвитку України щодо розвитку авіаційної промисловості, ОПК, суднобудування, виконана не була. Все це драматично відбилось у 2014 р. на боєздатності української армії під час проведення АТО на сході країни і стало уроком для тих, хто прийде до владних структур надалі.

Так, у «Стратегії економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015)» чітко були визначені етапи реструктуризації оборонно-промислового комплексу (рис. 8).

Жоден з цих етапів виконано не було.

Таблиця 6

Галузеві концепції Державних цільових науково-технічних програм

Концепція	Мета
1. Концепція Державної цільової науково-технічної програми «Розробка і освоєння мікроелектронних технологій, організація серійного випуску приладів і систем на їх основі» (Розпорядження КМУ від 3 жовтня 2007 р. №814-р) [17]	Розвиток електронної компонентної бази Задоволення потреб вітчизняних виробництв електронного приладобудування за рахунок закупівлі імпортних електронних компонентів і приладів
2. Концепція Державної цільової науково-технічної програми «Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію на період 2009-2012 рр.» (Постанова КМУ від 28 жовтня 2009 р. №1173) [18]	Промислове освоєння родовищ кварцової сировини Вирощування монокристалів та виплавка мультикристалічних зливків Розробка новітніх сучасних перетворювачів сонячної енергії Розвиток наноелектроніки та нанофотоніки
3. Концепція Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології та наноматеріали» на 2010 – 2014 роки (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2009 р. № 331-р) [19]	Розвиток сучасної наноіндустрії: нанотехнологій та виготовлення нових наноматеріалів у таких галузях промисловості як машинобудування, оптоелектроніка, мікроелектроніка, автомобільна промисловість, а також сільське господарство, медицина та екологія
4. Концепція Державної цільової програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року (Розпорядження КМУ від 27 грудня 2006 р. №673-р) [20]	Розвиток підгалузей легкої промисловості та їх науково-технічне забезпечення Прискорення інноваційного розвитку легкої промисловості шляхом підтримки нових об'єднань українських виробників: національного технопарку «Текстиль України» та «Український лляний консорціум» Розвиток лізингу в галузі виробництва продукції легкої промисловості Розвиток національної сировинної бази для легкої промисловості

Серед прийнятих і нереалізованих стратегій – «Стратегія розвитку суднобудування на період до 2020 року» [24]. До 1990 р. в Україні будувалися практично всі типи океанських і морських суден (пасажирські, танкери, сухогрузи, військові кораблі), а також теплоходи, портові крани, катера, земснаряди, траулери, рефрижератори й буксири та ін. Україна виготовляла й ремонтувала 70 % цивільного й військового флоту СРСР. Після розпаду Союзу на території України залишився потужний суднобудівний комплекс: 11 суднобудівних заводів, які давали більш 30 % суднобудівної про-

дукції СРСР, 7 підприємств суднового машинобудування, 11 підприємств морського приладобудування, 27 окремих науково-дослідних інститутів і конструкторських бюро.

Однак з 1991 р. українська суднобудівна галузь почала інтенсивно деградувати, тому що обладнання всі ці роки не оновлювалося й не модернізувалося, працюючи на зношення. На сьогодні, при значних виробничих потужностях, завантаження суднобудівних заводів України не перевищує 40 %. Кораблебудівні заводи України, які тримаються «на плаву», виживають за рахунок виробництва напівфабрика-

Стратегії економічного і соціального розвитку України та галузей промисловості

Стратегії розвитку	Мета
1. Послання Президента України до Верховної Ради України «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002 – 2011 роки» Документ п0001100-02, редакція від 30.04.2002 [21]	Розвиток наукоємних галузей – авіакосмічної, виробництва військової техніки, електротехнічної і приладобудівної, виробництва засобів зв'язку, інформатики та складної апаратури, медичного устаткування, радіо- та електронної продукції, а також розвиток важкого і сільськогосподарського машинобудування, верстатобудування, суднобудування, автомобілебудування та ін. Серійне освоєння принципово нових моделей літаків АН-70, АН-140 та АН-38 Реалізація унікального міжнародного проекту – програми ракетно-космічного комплексу морського базування "Морський старт" і «Глобалстар».
2. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004 – 2015) шляхом європейської інтеграції (затверджена Президентом України від 28.04.2004 р. №493/2004) [22]	Подальший розвиток авіаційної та космічної промисловості Розвиток інноваційного потенціалу оборонно-промислового комплексу з метою перетворення його на високотехнологічний наукомісткий сектор економіки (радіолокаційні системи, ракетні технології) Формування ефективного внутрішнього ринку високих технологій (реалізація Державної програми виробництва медпрепаратів та медичної техніки та ін.).
3. Стратегія розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 року (схвалена розпорядженням КМУ від 27 грудня 2008 р. №1656-р) [23]	На першому етапі (2008-2010 роки) – забезпечення пріоритетного розвитку виробництва літаків АН-148, АН-140 та їх модифікації, двигуни Д-27, Д-436-148, ТВ-3-117-СБМ1, вертоліт КТ-112. На другому етапі (2011-2015 роки) – забезпечення пріоритетного розвитку виробництва такої авіаційної техніки, як літаки АН-38, АН-70, АН-124, серійного виробництва двигунів Д-27, Д-18Т четвертої серії, АІ-450, АІ-222-25, ВС-2500, вертольоту КТ-112 і його модифікацій. На третьому етапі (2016-2020 роки) – створення нових типів літаків та іншої авіаційної техніки.
4. Стратегія розвитку суднобудування на період до 2020 року (схвалена розпорядженням КМУ від 6 травня 2009 р. №581-р) [24]	Реформування галузі суднобудування шляхом утворення державних господарських науково-виробничих об'єднань Розвиток науково-технічного і виробничого потенціалу Проведення комплексної модернізації та технічного переоснащення підприємств галузі.

тів – корпусів судів (обладнаних трубопроводами, люками й ізоляцією). Іноземних замовників це влаштовує, тому що виробництво корпусів є найбільш працезатратною частиною в будівництві судна.

Неспроможність України будувати кораблі «під ключ» обумовлена тим, що встаткування для оснащення судів у нашій країні не виготовляється, а при покупці його за кордоном мита й ПДВ значно збільшують вартість комплектуючих. У структурі собівартості судна витрати на комплектуюче устаткування й матеріали становлять 50 – 60 %. У результаті будівництво судна українським підприємствам обходиться на 20 – 25 % дорожче у порівнянні з іноземними конкурентами.

По відношенню до окремих провідних за значимістю видів промислового виробництва було прийнято низку Законів України, Державних програм розвитку, Загальнодержавних науково-технічних програм, комплексних програм тощо. Прийняті Закони України щодо розвитку провідних галузей промисловості представлено в табл. 8.

Закон України «Про розвиток літакобудівної промисловості» [25] був прийнятий з метою створення нової авіаційної техніки. Для того, щоб існувала авіаційна промисловість, держава повинна займати певний сегмент у світовому авіаційному ринку, забезпечуючи авіаперевезення саме «своїми» літаками. Якщо сегмент ринку авіаперевезень не

буде зайнятий її літаками, то його займуть конкуренти. Це означає або часткову, або повну втрату ринку, за якою йде скорочення виробництва, зниження прибутків з подальшою деградацією галузі.

Розрахунки спеціалістів показують: для того, щоб Україна утрималась на світовому ринку транспортно-пасажирської авіації у світовому повітряному просторі, повинно постійно літати як мінімум 200 одиниць вітчизняних літаків. На рік таких машин необхідно випускати як мінімум 35 одиниць. В 2008 році Україна випустила всього п'ять літаків. В той же час, компанія Boeing за цей же час – більше 400 лайнерів. Україна навіть за дуже сприятливих умов не зможе виробляти на рік 35 одиниць авіатехніки самотужки і утриматись на світовому ринку авіаційних перевезень.

Крім того, Україні необхідні багатомільйонні кошти на модернізацію основних фондів українського авіапрому та впровадження стандартів сучасного світового авіабудування. Необхідне нове технологічне обладнання. Українській авіаційній промисловості для цього потрібно більше 600 млн дол. США інвестицій. Зрозуміло, що такі кошти в українське літакобудування ніколи не придуть, враховуючи жорстку світову конкуренцію на ринку авіаперевезень.

Не краща ситуація з підтримкою вітчизняного машинобудування для АПК. Закон України «Про стимулю-

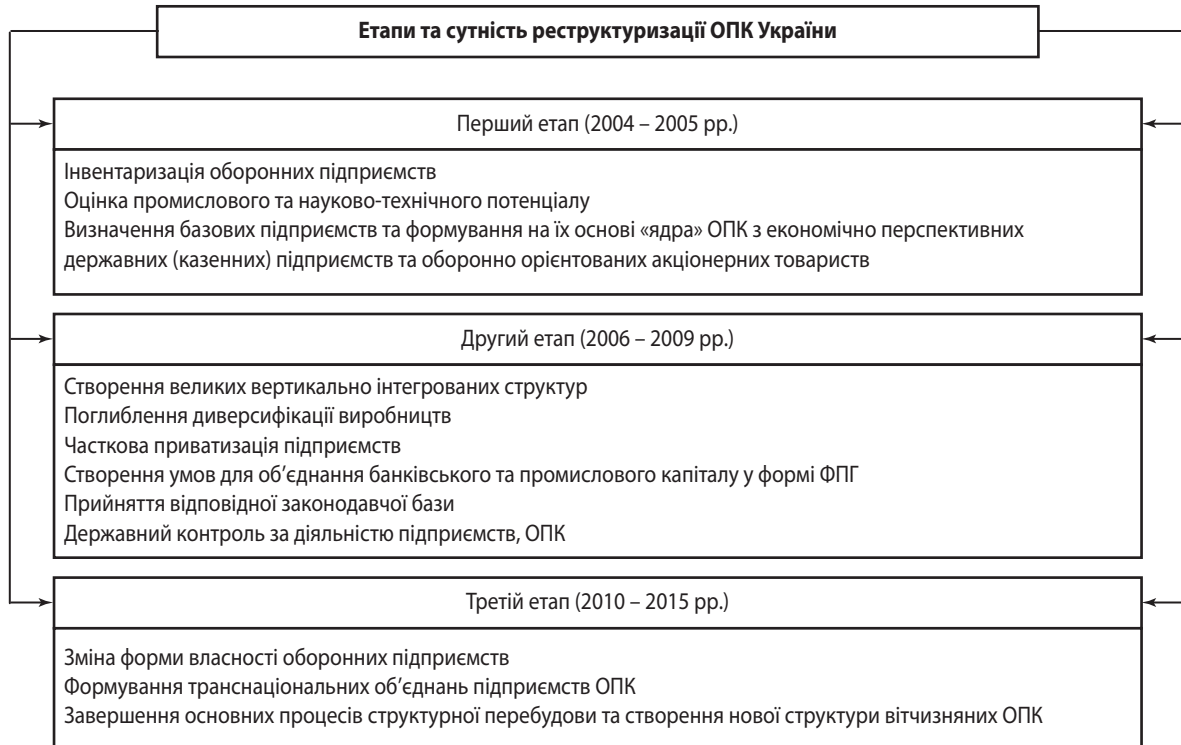

Рис. 8. Сутність етапів реструктуризації ОПК України

Таблиця 8

Закони України щодо розвитку провідних галузей промисловості

Закони України	Основні завдання та пріоритети
1	2
1. Закон України «Про розвиток літакобудівної промисловості» від 12.07.2001 № 2660-III (із змінами, внесеними згідно із Законом N1814-VI (1814-17) від 20.01.2010, ВВР, 2010, N 10, ст. 101) [25]	Створення нової авіаційної техніки – принципово нових моделей літаків
2. Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 07.02.2002 р. № 3023-III, ВВР, 2002, №24, ст. 167 (зі змінами, внесеними згідно з Законом №1444-IV (1444-17) від 04.06.2009 та Законом № 5478-VI (5478-17) від 06.11.2012, ВВР, 2013, №50, ст. 694) [26]	Визначення обсягів виготовлення і координація виробництва у номенклатурі техніки і обладнання Виконання програм виробництва технологічних комплексів машин і обладнання Здійснення заходів, спрямованих на зростання експортного потенціалу обсягів реалізації техніки і обладнання Розробка проектів програм розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу у порядку, визначеному законодавством Здійснення економічних та організаційних заходів, спрямованих на зростання експортного потенціалу, збільшення обсягів реалізації техніки і обладнання для агропромислового комплексу в Україні та за її межами.
3. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 16.01.2003 р. №433-IV [27]	Розвиток машинобудування у напрямі виробництва сучасної ракетно-космічної та авіаційної техніки Розробка нового обладнання та спеціальних технологій для металургійного виробництва Розробка нових матеріалів, удосконалення хімічних технологій Розвиток біотехнології (створення імунологічних препаратів та біосумісних матеріалів; скінтіляційних матеріалів, оптичних та конструкційних монокристалів) Високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості (випуск сучасних комбайнів і тракторів, агрегатів для тракторів середньої потужності, кормозбиральної та бурякозбиральної техніки)

1	2
<p>4. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» 08.09.2011 р. № 3715-VI [28]</p>	<p>Освоєння нових технологій транспортування енергії, впровадження енергоефективних, ресурсозберігаючих технологій, освоєння альтернативних джерел енергії</p> <p>Освоєння нових технологій високотехнологічного розвитку транспортної системи, ракетно-космічної галузі, авіа- і суднобудування, озброєння та військової техніки</p> <p>Освоєння нових технологій виробництва матеріалів, їх оброблення і з'єднання, створення індустрії наноматеріалів та нанотехнологій</p> <p>Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу</p> <p>Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики</p> <p>Широке застосування технологій більш чистого виробництва та охорони навколишнього природного середовища</p> <p>Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки.</p>
<p>5. Закон України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» від 09.04.2004 р. № 1676-IV (ВВР, 2004, N32, ст.384) [29]</p>	<p>Модернізація електростанцій; створення об'єктів альтернативної енергетики, альтернативних видів рідкого та газового палива; використання вторинних енергетичних ресурсів; розроблення новітніх ресурсозберігаючих технологій</p> <p>Розвиток машинобудування та приладобудування як основи високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії</p> <p>Розвиток нанотехнологій і мікроелектроніки, створення і впровадження інформаційних технологій та телекомунікаційних систем</p> <p>Удосконалення хімічних технологій, розроблення та застосування нових матеріалів, розвиток біотехнологій</p> <p>Розроблення наукоємних технологій для розвитку сільського господарства і переробної промисловості</p> <p>Створення сучасних транспортних систем</p> <p>Застосування наукоємних технологій у сфері охорони навколишнього природного середовища та оздоровлення людини</p> <p>Розвиток інноваційної культури суспільства</p>

вання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» та «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» також не виконані [29; 30]. Створення високотехнологічного машинобудування для сільського господарства (випуск сучасних комбайнів і тракторів, агрегатів для тракторів середньої потужності, бурякозбиральної техніки тощо) не відбулося. Сучасні моделі сільгосптехніки імпортуються з Європи.

Україна не має зараз конкурентоспроможного сільськогосподарського машинобудування, але виробництво сільгосптехніки – питання національної продовольчої безпеки країни.

В Законі України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [27] на першому місці – розвиток машинобудування, а саме виробництва ракетно-космічної та авіаційної техніки, випуск сучасних комбайнів і тракторів тощо.

В Законі України «Про загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» також була визначена необхідність розвитку машинобудування та приладобудування як основи для оновлення всіх галузей, а також розвитку високоякісної металургії, удосконалення хімічних технологій тощо. Ці закони також не були втілені.

Державні комплексні, державні цільові та інші програми щодо розвитку промисловості країни, а також Постанови КМУ та РНБО, які були прийняті в Україні за останні 15 років, наведені в табл. 9.

З усіх Державних програм розвитку промисловості та її галузей (машинобудування, гірничо-металургійного комплексу, авіабудування (створення військово-транспортного літака АН-70), розвитку ракетно-космічної техніки частково виконувалась лише «Загальнодержавна цільова науково-технічна космічна програма України на 2013 – 2017 роки». Але зараз вона не виконується з цілком зрозумілих причин. Відомий машинобудівний завод України «Південмаш» втрачає 80 % доходу в результаті відмови «Роскосмосу» від українських ракет «Зеніт», а РФ втрачає ракети «Рокот» через відсутність українських комплектуючих до цих літальних апаратів.

Висновки. Отже, загальний висновок щодо реалій здійснення промислової політики полягає у такому. Відсутність з боку органів державної влади й управління практичних кроків для досягнення продекларованих у Концепціях стратегіях і у програмних документах завдань, невиконання намічених показників розвитку промисловості дають підставу стверджувати, що здійснення в Україні промислової політики вимагає повного переосмислення і прийняття стратегічного плану подальшого розвитку промисловості України на середньо- та довгостроковий періоди часу.

Кабінету Міністрів України необхідно розглянути можливість заснування Фонду фінансування придбання технологій у рамках державно-приватного партнерства, який здійснюватиме часткове відшкодування витрат промислових підприємств на придбання передових виробни-

**Державні комплексні, державні цільові та інші програми розвитку промисловості, Постанови КМУ та РНБО
щодо розвитку промисловості [30]**

Державні програми	Основні завдання та пріоритети	Джерела фінансування
1	2	3
<p>1. Державна програма розвитку промисловості на 2007 – 2011 роки (Постанова КМУ від 28 липня 2003 р. №1174)</p>	<p>Основні пріоритети Програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ виробництво авіаційної і ракетно-космічної техніки; ▪ транспортне машинобудування; ▪ енергетичне машинобудування; ▪ сільгоспмашинобудування; ▪ виготовлення трамвайних вагонів спеціального призначення; ▪ виготовлення технологічного обладнання для модернізації базових галузей промисловості; ▪ гірничо-металургійний комплекс (технологічне вдосконалення і технічне переоснащення основних процесів металургійного перероблення на базі ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій; збільшення номенклатури продукції, в тому числі: електроплавильного виробництва сталі, виробництва спеціальних сталей і сплавів, титанових сплавів та прокату, алюмінієвої фольги); ▪ хімічна та нафтохімічна промисловість (розвиток наукоємних і високотехнологічних виробництв, зокрема: виробництва гумових та пластмасових виробів, хіміко-фармацевтичної промисловості) 	<p>Орієнтовний обсяг фінансування – 1429,3 млрд грн, з них за рахунок: державного бюджету – 104,4 млрд грн, місцевих бюджетів – 4 6,1 млрд грн, власних коштів підприємств – 418,4 млрд грн, кредитів – 780,1 млрд грн, а також інших джерел – 80,4 млрд. грн.</p>
<p>2. Державна комплексна програма розвитку авіаційної промисловості України до 2010 року (Постанова КМУ від 12.12.2000 р. №1665-25)</p>	<p>Зростання обсягів виробництва і продажу вітчизняної авіаційної техніки</p>	<p>Державний бюджет України</p>
<p>3. Державна програма розвитку машинобудування на 2006– 2011 рр. (Постанова КМУ від 18 квітня 2006 р. №516)</p>	<p>Основні пріоритети Програми:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ відомчий залізничний транспорт; ▪ вантажно-підйомні засоби загального та спеціального призначення; ▪ автомобільна промисловість; ▪ паливно-енергетична промисловість; ▪ нафтохімічна та хімічна промисловість; ▪ металургійна промисловість; ▪ гірничодобувна і вугільна галузі; ▪ верстатобудування; ▪ створення лідерної техніки (силових агрегатів на основі прямого перетворення енергії палива в електричну, транспортних засобів із силовими агрегатами на основі прямого перетворення енергії палива в електричну) 	<p>Загальний обсяг коштів на фінансування Програми – 31 330,5 млн грн, у тому числі з державного бюджету – 2156,5 млн грн</p>
<p>4. Державна програма розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу на 2007 – 2010 роки (Постанова КМУ від 26 вересня 2007 р. № 1181)</p>	<p>Здійснення структурної перебудови галузі шляхом створення промислово-фінансових об'єднань на кооперативних засадах</p> <p>Технічне та технологічне переоснащення підприємств галузі сучасним швидко переналагоджуваним обладнанням для щорічного нарощення потужності виробництва нових технічних засобів для агропромислового комплексу</p> <p>Створення і впровадження у виробництво новітньої елементної бази сільськогосподарського машинобудування</p> <p>Сприяння формуванню і розвитку внутрішнього та освоєння зовнішнього ринку сільськогосподарської техніки</p> <p>Удосконалення нормативно-правової бази з регулювання фінансового, матеріально-технічного забезпечення галузі машинобудування для агропромислового комплексу, підтримки державою захисту вітчизняного товаровиробника.</p>	<p>Державний бюджет – 203,2 млн грн</p> <p>Кредити – 1470 млн грн</p> <p>Інші джерела – 1506,2 млн грн</p> <p>Усього – 3179,4 млн грн</p>

Продовження табл. 9

1	2	3
5. Комплексна програма розвитку медичної промисловості на 1997 – 2003 роки (затверджена постановою КМУ від 18 грудня 1996 р. №1538)	Збільшення обсягів виробництва готових лікарських засобів Створення сировинної бази виробництва готових лікарських засобів (субстанції) Виробництво ендокринних, імунних, ветеринарних препаратів Розвиток виробництва медичної техніки.	Бюджетні кошти – 535,28 млн грн Власні кошти підприємств і організацій – 397,11 млн грн Усього обсяги фінансування – 932,4 млн грн
6. Державна програма розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу на період до 2011 року (Постанова КМУ від 28 липня 2004 р. №967)	Розвиток основних видів виробництва чорної металургії: ▪ агломераційне і доменне виробництво; ▪ сталеплавильне виробництво; ▪ прокатне виробництво; ▪ виробництво труб; ▪ виробництво металовиробів. Розвиток сировинних та взаємозв'язаних видів виробництва: ▪ гірничодобувне виробництво; ▪ феросплавне виробництво; ▪ коксохімічне виробництво; ▪ виробництво вогнетривів; ▪ переробка брухту, вторинних ресурсів Розвиток основних видів виробництва кольорової металургії у розрізі підгалузей: сировинна, мінеральна та гірничорудна підгалузь; алюмінієва, мідна, титаномагнієва, свинцево-цинкова, вуглеграфітова, рідкіснометалева, підгалузь напівпровідникових матеріалів.	Орієнтовний обсяг фінансування – 50215,2 млн гривень, з державного бюджету – 36,2 млн грн (для фінансування заходів з науково-технічного та інформаційного забезпечення виконання Програми
7. Загальнодержавна програма створення військово-транспортного літака АН-70 та його закупівлі за державним оборонним замовленням (Закон України від 5 лютого 2004 року №1462-IV)	Завершення розроблення літака, виконання комплексу робіт, пов'язаних з прийняттям літака на озброєння та підготовкою і освоєнням його виробництва, а також здійснення закупівлі двох літаків за державним оборонним замовленням (2004 – 2006 рр.) Завершення роботи з підготовки і освоєння виробництва літака, у тому числі з оновлення наявних та створення нових виробничих потужностей, організація серійного виробництва і закупівлі необхідної кількості літаків за державним оборонним замовленням (2007 – 2022 рр.).	Державний бюджет та інші джерела фінансування, не заборонені законодавством. Орієнтовний обсяг фінансування робіт на першому етапі – 1006,509 млн грн. Обсяги фінансування робіт другого етапу визначаються за підсумками виконання першого етапу Програми.
8. Загальнодержавна цільова науково-технічна космічна програма на 2008 – 2012 роки (Закон України від 30 вересня 2008 року №608-VI)	Здійснення дистанційного зондування землі Розвиток супутникових систем телекомунікації та навігації Створення космічних комплексів Розроблення перспективної космічної техніки і технологій Забезпечення розвитку наземної інфраструктури	Обсяги фінансування: ▪ проведення наукових космічних досліджень – 288 млн грн; ▪ здійснення дистанційного зондування землі – 404,458 млн грн; ▪ розвиток супутникових систем телекомунікації та навігації – 1035 млн грн; ▪ створення космічних комплексів – 455,542 млн грн; ▪ розроблення перспективної космічної техніки та технологій – 29,5 млн грн; ▪ забезпечення розвитку наземної інфраструктури – 153 млн грн; ▪ забезпечення розвитку міжнародного співробітництва та аналітична підтримка – 1035 млн грн
9. Загальнодержавна цільова науково-технічна космічна програма України на	Основне завдання – забезпечення розвитку космічних технологій та їх інтеграції до реального сектору національної економіки і сфери національної безпеки та оборони:	Загальний обсяг фінансування – 2580 млн грн,

Закінчення табл. 8

1	2	3
2013 – 2017 роки (Закон України від 5 вересня 2013 року № 439-VII)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ здійснення дистанційного зондування Землі з космосу; ▪ удосконалення космічних систем телекомунікації та навігації; ▪ провадження космічної діяльності в інтересах національної безпеки та оборони; ▪ проведення наукових космічних досліджень; ▪ удосконалення ракетно-космічної техніки і технологій її виготовлення; ▪ створення космічних комплексів; ▪ забезпечення промислово-технологічного розвитку; ▪ поглиблення міжнародного співробітництва. 	у т. ч.: з державного бюджету – 1120 млн грн, інші джерела – 1460 млн грн
10. Державна цільова економічна програма «Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009 – 2013 роки» (затверджена постановою КМУ від 14 травня 2008 р. №447)	Забезпечення функціонування інноваційної інфраструктури підтримки малого інноваційного бізнесу Забезпечення розвитку мережі нових елементів інноваційної інфраструктури (інноваційних центрів, центрів трансферу технологій, наукових парків, регіональних інноваційних кластерів, інноваційних бізнес-інкубаторів), до якої входять близько 400 одиниць, в результаті чого буде створено понад 10 тис. нових робочих місць для висококваліфікованих спеціалістів.	Прогнозні обсяги та джерела фінансування Програми (2009 – 2013 рр.) – 280,35 млн грн, у тому числі: Державний бюджет – 104,25 млн грн; місцеві бюджети – 79,4 млн грн; інші джерела – 96,7 млн грн
11. Постанова КМУ «Про Програму «Створення та організація виготовлення бурового, нафтогазопромислового, нафтопереробного устаткування і техніки для будівництва нафтогазопроводів з науково-технічною частиною на період до 2010 року» від 9 грудня 1999 р. №2245	Випуск вітчизняного конкурентоспроможного устаткування (бурового, нафтогазопромислового, нафтопереробного) з метою збільшення обсягів видобутку нафти і газу в Україні	Виходячи з наявних фінансових можливостей передбачено з 2000 року в проектах Державного бюджету України кошти на фінансування частини робіт, передбачених Програмою.
12. Рішення Ради національної безпеки України «Про стан виконання Державної комплексної програми розвитку авіаційної промисловості України на період до 2010 року та першочергові завдання розвитку вітчизняного авіабудування» (рішення введено в дію Указом Президента України №597/2008 (597/2008) від 27.07.2008 р.)	Розробка та затвердження плану антикризових заходів: опрацювання в 2008 р. питання щодо надання в установленому порядку Харківському державному авіаційному виробничому підприємству та державному підприємству «Київський авіаційний завод АВІАНТ» відкритим акціонерним товариством «Державний експортно-імпортерний банк України» середньострокових і довгострокових кредитів під державні гарантії Розробка та затвердження Державної програми оновлення парку вітчизняних авіакомпаній літаками типу АН-140 та АН-148 на період до 2015 року та запровадження механізму стимулювання авіаперевізників щодо придбання ними літаків вітчизняного виробництва.	

чих технологій у рамках патентно-ліцензійної діяльності для оновлення і вдосконалення виробничої бази. Міністерству економічного розвитку і торгівлі, Міністерству аграрної політики та продовольства України необхідно розробити дієву «Державну програму розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу», в якій урахувати необхідність максимальної локалізації виробництва сільгосптехніки на вітчизняних підприємствах, системного розвитку вітчизняних потужностей машинобудування для АПК і забезпечення сільськогосподарських і переробних підприємств високоефективною конкурентоспроможною вітчизняною технікою та обладнанням з метою посилення сировинної бази харчової промисловості країни та продовольчої безпеки країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку / [Ю. В. Кіндзерський, М. М. Якубовський, І. О. Галиця та ін.] ; за ред. Ю. В. Кіндзерського. – К., 2009. – 298 с.
2. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризація економіки України : монографія / М. О. Кизим. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2011. – 304 с.
3. Кизим М. О. Кластеризація економіки як інструмент реалізації промислової політики в країнах світу / М. О. Кизим, В. Є. Хаустова // Конкурентоспроможність: проблеми науки та практики. – Х. : ФОРМ Павленко О. Г.; ВД «ІНЖЕК», 2010. – С. 41 – 55.

4. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України : аналітична доповідь / За ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 41 с.
5. Неоиндустриализация и новая промышленная политика Украины / А. И. Амоша, В. П. Вишневикий, Л. А. Збаразская // Экономика промышленности. – 2012. – № 1 – 2. – С. 3 – 33.
6. Булеев И. П. Современные парадигмы промышленной политики и их реализация в Украине / И. П. Булеев, Н. Е. Брюховецкая // Научный вестник ДГМА. – 2012. – № 2 (10Е). – С. 178 – 185.
7. Татаркин А. И. Промышленная политика: генезис, региональные особенности и законодательное обеспечение / А. И. Татаркин, О. А. Романова // Экономика региона. – 2014. – № 2. – С. 9 – 21.
8. Хаустова В. Є. Промислова політика: її сутність та значення / В. Є. Хаустова, І. В. Ялдин // Бизнес Информ. – 2014. – № 11. – С. 36 – 42.
9. Хаустова В. Є. Промислова політика в Україні: провідні школи і бачення вітчизняних вчених / В. Є. Хаустова, А. Д. Олійник // Бизнес Информ. – 2015. – № 3. – С. 150 – 157.
10. Rodrick D. Industrial Policy for the Twenty-First Century [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.hks.harvard.edu/fs/drodrik/Research%20papers/UNIDOSep.pdf>
11. Про Концепцію державної промислової політики України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.1996 р. № 272 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/272-96-p>
12. Про Концепцію державної промислової політики : Указ Президента України від 12.02.2003 р. № 102/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/102/2003>
13. Статистичний щорічник України за 1997 р. – К. : Українська енциклопедія, 1998.
14. Новицкий В. Новая промышленная доктрина – билет в будущее / В. Новицкий // Зеркало недели. Украина. – 2001. – № 4 (26 января) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/novaya_promyshlennaya_doktrina_bilet_v_budushee.html
15. Про схвалення Концепції проекту Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 09.07.2008 р. № 947-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-p>
16. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.07.2013 р. № 603-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-p>
17. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми «Розробка і освоєння мікроелектронних технологій, серійного випуску приладів і систем на їх основі» на 2008 – 2011 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 р. № 814-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/814-2007-p>
18. Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми «Створення хіміко-металургійної галузі виробництва чистого кремнію протягом 2009 – 2012 років : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2009 р. № 1173 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1173-2009-p>
19. Про схвалення Концепції Державної цільової науково-технічної програми «Нанотехнології та наноматеріали» на 2010 – 2014 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.04.2009 р. № 331-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/331-2009-p>
20. Про схвалення Концепції Державної програми розвитку легкої промисловості на період до 2011 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.02.2006 р. № 673-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/673-2006-p>
21. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки : Послання Президента України до Верховної Ради України від 30.04.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-02>
22. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004 – 2015 роки : Указ Президента України від 28.04.2004 р. № 493/2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>
23. Про схвалення Стратегії розвитку вітчизняної авіаційної промисловості на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2008 р. № 1656-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1656-2008-p>
24. Про схвалення Стратегії розвитку суднобудування на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06.05.2009 р. № 581-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-2009-p>
25. Про розвиток літакобудівної промисловості : Закон України від 12.07.2001 р. № 2660-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2660-14>
26. Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу : Закон України від 07.02.2002 р. № 3023-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3023-14>
27. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 16.01.2003 р. № 433-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/433-15>
28. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>
29. Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високотехнологічних технологій : Закон України від 09.04.2004 р. № 1676-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1676-15>
30. Законодавство України // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
31. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистич. зб. – К. : Державна служба статистики, 2014. – 314 с.
32. Статистичний щорічник України – 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

REFERENCES

- Amosha, A. I., Vishnevskiy, V. P., and Zbarazskaya, L. A. "Neoindustrializatsiya i novaya promyshlennaya politika Ukrainy" [Neoindustrialization and the new industrial policy of Ukraine]. *Ekonomika promyslovosti*, no. 1-2 (2012): 3-33.
- Buleev, I. P., and Briukhovetskaia, N. E. "Sovremennye paradigmy promyshlennoy politiki i ikh realizatsiya v Ukraine" [Modern

paradigm of industrial policy and their implementation in Ukraine]. *Nauchnyy vestnik DGMA*, no. 2(10E) (2012): 178-185.

Kyzym, M. O., and Khaustova, V. Ye. "Klasteryzatsiia ekonomiky iak instrument realizatsii promyslovoi polityky v krainakh svitu" [Clustering of economics as a tool of industrial policy in the world]. In *Konkurentospromozhnist: problemy nauky ta praktyky*, 41-55. Kharkiv: FOP Pavlenko O. H.; INZhEK, 2010.

Kindzerskiy, Yu. V. et al. *Potentsial natsionalnoi promyslovosti: tsili ta mekhanizmy efektyvnoho rozvytku* [Potential national industry objectives and mechanisms of effective development]. Kyiv, 2009.

Kyzym, M. O. *Promyslova polityka ta klasteryzatsiia ekonomiky Ukrainy* [Industrial policy and clustering of economy of Ukraine]. Kharkiv: INZhEK, 2011.

Khaustova, V. Ye., and Yaldin, I. V. "Promyslova polityka: ii sutnist ta znachennia" [Industrial policy: its nature and importance]. *Byznes Ynform*, no. 11 (2014): 36-42.

Khaustova, V. Ye., and Oliinyk, A. D. "Promyslova polityka v Ukraini: providni shkoly i bachennia vitchyznianskykh vchenykh" [Industrial policy in Ukraine, leading schools and vision of local scientists]. *Byznes Ynform*, no. 3 (2015): 150-157.

[Legal Act of Ukraine] (1996). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/272-96-n>

[Legal Act of Ukraine] (2008). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/947-2008-p>

[Legal Act of Ukraine] (2013). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/603-2013-p>

[Legal Act of Ukraine] (2007). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/814-2007-p>

[Legal Act of Ukraine] (2009). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1173-2009-n>

[Legal Act of Ukraine] (2009). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/331-2009-p>

[Legal Act of Ukraine] (2006). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/673-2006-p>

[Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-02>

[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/493/2004>

[Legal Act of Ukraine] (2008). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1656-2008-p>

[Legal Act of Ukraine] (2009). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/581-2009-p>

[Legal Act of Ukraine] (2001). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2660-14>

[Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3023-14>

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/433-15>

[Legal Act of Ukraine] (2011). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3715-17>

[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1676-15>

Novitskiy, V. "Novaia promyshlennaia doktrina - bilet v budushchee" [New Industrial doctrine - ticket to the future]. http://gazeta.zn.ua/ECONOMICS/novaya_promyshlennaya_doktrina_bilet_v_budushchee.html

Naukova ta innovatsiina diialnist v Ukraini [Research and Innovation in Ukraine]. Kyiv: Derzhavna sluzhba statystyky, 2014.

"Pro Kontseptsiu derzhavnoi promyslovoi polityky" [On the Concept of state industrial policy]. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/102/2003>

Promyslova polityka iak chynnyk pisliakryzovoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [Industrial policy as a factor in the post-crisis economic recovery in Ukraine]. Kyiv: NISD, 2012.

Rodrick, D. "Industrial Policy for the Twenty-First Century" <http://www.hks.harvard.edu/fs/drodrik/Research%20papers/UNIDOSep.pdf>

Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 1997 r. [Statistical Yearbook of Ukraine for 1997]. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia, 1998.

"Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy - 2013" [Statistical Yearbook of Ukraine - 2013]. http://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm

Tatarkin, A. I., and Romanova, O. A. "Promyshlennaia politika: genezis, regionalnye osobennosti i zakonodatelnoe obespechenie" [Industrial policy: genesis, regional features and legislative support]. *Ekonomika regiona*, no. 2 (2014): 9-21.

"Zakonodavstvo Ukrainy" [The legislation of Ukraine]. *Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi veb-portal*. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>